

การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี*

THE DEVELOPMENT OF A COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT MODEL ON THE BASE OF CULTURAL CAPITAL TO ENHANCE CREATIVE ECONOMY IN "OLD TOWN", PHETCHABURI PROVINCE

นริศรา กรุดนา^{*}, นรินทร์ สังข์รักษา

Narisara Krudnak^{*}, Narin Sungrugsa

คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Education's Development Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: narisara5@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และ 2) พัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก 25 คน การสนทนากลุ่ม 5 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมีเค้าโครง โดยมีเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว ผู้มีประสบการณ์การจัดการท่องเที่ยวอย่างน้อย 3 ปี และเป็นผู้ยินดีให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้าและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า เพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่า 7 แนวทาง คือ 1.1) การมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่ม 1.2) การสร้างจิตสำนึก 1.3) การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการจัดตั้ง 1.4) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต 1.5) การป้องกันภัยคุกคาม 1.6) การประหยัดพลังงานและสภาพแวดล้อม และ 1.7) การดูแลและบำรุงรักษา อาคาร และสาธารณูปการ และ 2) พัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี ออกมาในรูปแบบ “HICLEET MODEL” เพื่อเป็นกลไกส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อการท่องเที่ยววิถีอื่น ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาแบบ, การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, ฐานทุนทางวัฒนธรรม, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, ย่านเมืองเก่า

Abstract

The objectives of this research article are: 1. To study the conditions and needs for community tourism management based on cultural capital to strengthen the creative economy.

“Old City Area” Phetchaburi Province and 2. Develop a community tourism management model based on cultural capital to strengthen the creative economy. “Old Town Area” Phetchaburi Province It is qualitative research. A sample group of 30 people, in-depth interviews of 25 people, focus group discussions of 5 people, was an objective selection. This tool is a structured questionnaire. The sample selection criteria were community leaders. People involved in tourism management People who have at least 3 years of experience in tourism management and are willing to provide information for research purposes. The content analysis was checked for quality using triangulation and presented descriptively. The results of the study found that: 1) Conditions and needs for community tourism management based on cultural capital to strengthen the creative economy. “Old City Area” Phetchaburi Province, found that Phetchaburi is a province with economic costs. Society and culture The seven guidelines for developing and preserving the old city include 1.1) Participation and public relations for civil society participation from the beginning 1.2) Raising awareness 1.3) Conservation and sustainable development through the establishment of 1.4) Promoting quality of life 1.5) Preventing threats 1.6) Saving energy and the environment and 1.7) Care and maintenance of buildings and public facilities and 2) Development of tourism management models by Community based on cultural capital To strengthen the creative economy “Old Town Area” Phetchaburi Province Comes out in the form of “HICLEET MODEL” as a mechanism to promote sustainable community tourism management based on cultural capital to be a mechanism to promote community tourism management based on cultural capital to be sustainable in other dimensions of tourism.

Keywords: Model Development, Community Tourism Management, Cultural Capital Base, Creative Economy, Old City Area

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในทุกด้าน โดยองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) แสดงสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเยือนไทยหลังจากสถานการณ์โควิดเริ่มดีขึ้นโดยระบุว่าในระยะเริ่มต้น 3 เดือนแรกในปี 2565 อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวได้นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากถึง 11,541 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) สะท้อนให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญต่อการสร้างรายได้ให้กับประเทศ นโยบายในการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและมีบทบาทในการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจชาติทั้งนี้ด้วยประเทศไทยมีความโดดเด่นทั้งทางทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม และความสะดวกในการเดินทางฯ รวมถึงยังเป็นประเทศศูนย์กลางในหลายด้าน เช่น ศูนย์กลางการบิน ศูนย์กลางการผลิตอาหารทางการเกษตร เป็นต้น ดังนั้นนโยบายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจจึงส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2564)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับการนำการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนในการพัฒนาประเทศ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” เพื่อบรรลุประเด็นปัญหาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2565) อาทิ 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว และการส่งเสริมคุณภาพ 2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวไทยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) การบริการการจัดการท่องเที่ยวอย่าง

ยั่งยืน การพัฒนาปัจจัยเอื้อให้เกิดการพัฒนาผ่านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) อันนำไปสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ที่จะช่วยสร้างคุณค่า มูลค่าให้แก่นักท่องเที่ยว (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่า และสร้างคุณค่า เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเริ่มจากการให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทุนที่มีอยู่นำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งนี้ก็ด้วยทุนทางวัฒนธรรมนั้นถือเป็นมรดกที่มีมูลค่า และมีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยอัตลักษณ์วัฒนธรรมถือเป็นทุนที่มีมาอยู่เดิมสามารถนำมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องไปกับนโยบายรัฐที่ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยมีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมถึงส่งเสริมการสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแนวใหม่ตามลักษณะของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ทุกพื้นที่เกิดการพัฒนาโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนา ภายใต้ทุนทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นเป็นฐาน

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นในการท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปมาต้องแวะเข้ามาสัมผัสบรรยากาศการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวผ่านทุนทางวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่ด้วยมีความโดดเด่นทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งทางสถาปัตยกรรม และจิตรกรรม (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2564) และในปี 2565 จังหวัดเพชรบุรีมีนักท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 5 ของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี, 2565) ดังที่กล่าวมานี้จึงเห็นได้ว่า จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และมีบทบาทสำคัญในการเป็นจุดพักด้วยเป็นประตูลงสู่ภาคใต้ ซึ่งสามารถพัฒนาเพื่อสนับสนุนกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดได้เป็นอย่างดี การนำแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีมาเป็นฐานเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนบนเป้าหมายคือ ชุมชน ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว หันกลับเข้ามาเรียนรู้ถึงทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งจุดร่วมในการผสมผสานความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต การประยุกต์ใช้ การจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เป็นการประกอบนำอัตลักษณ์และภูมิปัญญาพื้นถิ่นในด้านต่าง ๆ อันเป็นทุนที่มีอยู่เดิมมาออกมาเป็นจุดขายในลักษณะเป็นฐานในการศึกษาผ่านรูปแบบการท่องเที่ยว (ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี, 2565) แต่ด้วยในปัจจุบันพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรียังขาดการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นฐานการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมถึงยังขาดการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม อันเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจวัฒนธรรม เล็งเห็นถึงคุณค่ามากขึ้น รวมถึงในการพัฒนาก็จะเกิดเป็นความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดความคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่การท่องเที่ยว ส่งผลเป็นความสำเร็จจากการนำจุดเด่นในแต่ละพื้นที่นำออกมานำเสนอ ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมได้ถูกนำมาพิจารณาใหม่ไม่ใช่แค่เป็นเพียงมโนทัศน์หรือแนวคิดทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ได้นำมาพิจารณาให้เป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาในหลายประเทศ ในที่นี้จะเห็นว่าประเทศที่ต่างให้ความสำคัญกับการประกาศใช้นโยบายที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม บนเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับพลเมือง และพัฒนาประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม ในสังคม ตลอดจนช่วย “ปลดปล่อย” จากพันธนาการของการถูกรอบงำจากวัฒนธรรมตะวันตก “ปกป้อง” วัฒนธรรมชาติอันเกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมโดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุน (วิริยะ สว่างโชติ, 2561) เพื่อเป็นการพัฒนาที่ไม่มุ่งเพียงแต่เศรษฐกิจเท่านั้น หากแต่มุ่งพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2564) ดังนั้น การท่องเที่ยวชุมชนจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืน ทั้งนี้ก็ด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ

ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์ใหม่แก่ผู้มาเยือนโดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ (นาฏวดี เจือจันทร์ และคณะ, 2555) รวมถึงการสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ภายใต้ฐานการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการฝึกกำลังระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความคิดสร้างสรรค์โดยคนในชุมชน (Arcos-Pumarola et al., 2023)

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้บางส่วนมานำเสนอ โดยมุ่งว่าจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจ ฐานรากสร้างคุณค่าเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม และแนวทางสำหรับการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาที่ดีอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้แล้วยังหวังว่าจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวสมัยใหม่ร่วมกับสนับสนุนให้เกิดเป็นความยั่งยืนในวิถีวัฒนธรรม องค์ความรู้จากการวิจัยจะเป็นนำไปสู่การเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สร้างรายได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนให้กับชุมชนที่เกี่ยวข้องต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการและความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยผ่านวิธีเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาสถานการณ์และทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อได้อย่างครบถ้วน งานวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านจริยธรรมการวิจัยเลขที่ COA 66.0519-034 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2566 ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในบริเวณพื้นที่วัฒนธรรมย่านเมืองเก่า และ บริเวณโดยรอบโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐาน การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีลักษณะสำคัญคือ พัฒนารูปแบบจากพื้นที่ต้นแบบที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศใน 2 พื้นที่ คือ 1) พื้นที่จังหวัดน่าน และ 2) พื้นที่จังหวัดภูเก็ต รวมทั้งเป็นการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาจากสภาพความเป็นจริง ผ่านแนวคิด และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว “ชุมชนย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี อาทิ ศึกษาสภาพการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ บนพื้นที่ 3 ชุมชนหลัก ได้แก่ ชุมชนคลองกระแชง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะ และพื้นที่รอบ ๆ ที่สำคัญในบริเวณโดยรอบ

การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการคัดเลือก และได้กำหนดพื้นที่ คือ 1) ชุมชนคลองกระแซง 2) ชุมชนตลาดริมน้ำ 3) ชุมชน วัดเกาะ และพื้นที่โดยรอบ ในการเลือกพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทูทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากหนังสือ เอกสาร และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Internet) รวมทั้งได้ติดต่อประสานข้อมูลอื่น ๆ จากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี ผู้อำนวยการเทศบาล ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชนในพื้นที่และประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

2. ผู้วิจัยตรวจสอบรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม โดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานการเรียนรู้และท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

3. จากแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และได้พิจารณาเลือกแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยและ ประเด็นสำคัญตามที่ต้องการวิจัยจากพื้นที่วิจัยดังกล่าวในจังหวัดเพชรบุรี

สำหรับเหตุผลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และบริเวณใกล้เคียงชุมชนย่านเมืองเก่านั้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นอุทยานการศึกษาที่มีชื่อเสียง ชำนาญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญด้วยเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมเก่าแก่ อีกทั้งเป็นอุทยานที่มีชีวิต รวมทั้งในปัจจุบันยังได้รับรางวัลเมืองสร้างสรรค์ด้านอาหาร อัตลักษณ์สร้างเศรษฐกิจจากองค์การยูเนสโก และได้รับรางวัลการท่องเที่ยวชุมชนอาเซียนประจำปี 2565 ซึ่งทั้งนี้ก็ด้วยชุมชนดังกล่าว ประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาสถาบันปตท. และภาพจิตรกรรมศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้น มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สามารถเดินทางได้สะดวกส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นพื้นที่ต้นแบบในการพัฒนาการศึกษาทางด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของหลายหน่วยงานในจังหวัดเพชรบุรี ดังที่ได้กล่าวมานี้จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าและบริเวณโดยรอบเป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการและความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ 1.1) วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาสภาพการและความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดเพชรบุรีโดยเลือกศึกษาย่านเมืองเก่าเป็นหลัก คือ ชุมชนคลองกระแซง ชุมชนตลาดริมน้ำ ชุมชนวัดเกาะและบริเวณโดยรอบซึ่งอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี 1.2) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวเพื่อชี้แจงรายละเอียด การวิจัยในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และ 1.3) ศึกษาพื้นที่ต้นแบบการปฏิบัติเป็นเลิศ 2 พื้นที่โดยมีเกณฑ์การพิจารณาหลัก ๆ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี และใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก โดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้นำชมชาวบ้าน องค์กรชุมชน และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน/โฮมโฮป และผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น โดยอาศัยเกณฑ์การเลือกเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี รวมถึงเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนาเครื่องมือเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการและความต้องการ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ รวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 เพื่อเตรียมการจัดทำร่าง ยกร่างรูปแบบร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี จัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) และ สรุปผลร่างรูปแบบร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยอาศัยเกณฑ์การเลือกเป็นอาจารย์ทางด้านการท่องเที่ยว อาจารย์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม และอาจารย์ทางการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ การจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยการพูดคุยอภิปรายร่างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี รวบรวมข้อมูลจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

ประเมินการพัฒนารูปแบบ เกณฑ์การประเมินผู้วิจัยใช้เกณฑ์ IOC เป็นหลักในการประเมินประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นประโยชน์ 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้ และ 4) ด้านความถูกต้องมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินร่างรูปแบบ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี จากการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม มีผลการศึกษา ดังนี้

1.1 บริบทและสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว พบว่า การจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรียังคงประสบปัญหาที่สำคัญคือขาดมาตรการและกลไกชี้แนะแนวทางการพัฒนา และอนุรักษ์ในรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพยังเป็นไปอย่าง ช้าๆ เนื่องจากไม่มีปัจจัยภายนอกมากระตุ้น เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว หรือระบบสาธารณสุขขนาดใหญ่ เช่น รถไฟความเร็วสูง เรือเฟอร์รี่ แต่ในอนาคตอันใกล้อาจมีปรากฏการณ์ หรือโครงการที่มีผลกระทบสูงดังกล่าว เกิดขึ้นจริง การขาดมาตรการและกลไกคุ้มครองที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะ เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมของประชาชน และใช้เวลาในการดำเนินการอย่างรอบคอบ เหมาะสมเป็นเวลานานพอสมควร ความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีที่ภาครัฐ และส่วนงานจึงเป็นในเรื่องของแนวทางการจัดการท่องเที่ยว กฎหมายคุ้มครองควบคุม รวมถึงแบบก่อสร้างภายในพื้นที่เมืองเก่า ป้ายบอกทาง และสื่อโปรโมทพื้นที่ท่องเที่ยวดังกล่าว รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่เมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรีนี้ยังไม่ได้รับการดูแลรักษาและบูรณะอย่างเหมาะสมหรือเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการดูแลอย่างจริงจัง ขาดข้อบังคับจากหน่วยงานราชการ ขาดการจัดระเบียบและดูแลความเรียบร้อยภายใน บริเวณโบราณสถาน ขาดการจัดการเรื่องที่จอดรถสำหรับผู้เข้าชมโบราณสถาน และโบราณสถานหลายแห่งยังไม่ได้การบูรณะที่ถูกต้องตามหลักการหรือมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม ดังการสนทนากลุ่มว่า

“จังหวัดเพชรบุรีเรานี้เริ่มต้นเลยยังขาดแบบแผนแนวทางด้านต่าง ๆ ด้วยชุดคณะทำงานเพิ่งเข้ามาทำงาน เพื่อพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าอย่างจริงจังเมื่อสัก 2 ปีมานี้เอง โดยตอนนี้เราได้เริ่มมีการวาดแบบโครงสร้าง และสิ่งที่จะปลูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นไปในแบบแผนเมืองเก่า และกำลังดำเนินการออกกฎบังคับใช้เพื่อปรับปรุงพื้นที่ สิ่งที่เราเริ่มทำตอนนี้เลยพื้นโครงการปรับปรุงสะพานริมน้ำ นำเสาไฟลงดินตลอดระยะ 10 กิโลเมตร และทดสอบปรับการเดินรถทางเดียว”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566)

“ตอนนี้เรากำลังเริ่มเรียกประชุมเพื่อนำเสนอแบบสิ่งปลูกสร้างให้แก่ประชาชนในชุมชนได้รับรู้เพื่อให้เกิดเป็นความเข้าใจที่ตรงกัน และในส่วนสำคัญที่เราอย่างได้รับการพัฒนาขึ้นคือในส่วนของการจัดการด้านการบริการต่าง ๆ ด้วยยังเป็นปัญหาที่ยังคงจัดการไม่ได้เพราะไม่มีพื้นที่รองรับ เช่น สถานที่จอดรถนักท่องเที่ยว และห้องน้ำสาธารณะ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอีกประการที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อพัฒนาต่อ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2566)

“ในการพัฒนาชุมชนทางเรามีแกนนำในการเป็นจุดเริ่มที่จะพัฒนา มีคนในชุมชนเข้ามาช่วยด้วย แต่เรายังขาดรูปแบบการจัดการในการพัฒนาที่พื้นที่ อย่างในตอนนี้อย่างขาดป้ายอธิบายสิ่งที่มีในชุมชน บ้ายบอกทาง บอกสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนเลยยังทำให้ในพื้นที่นี้ยังไม่โดดเด่นคนที่เข้ามาเขาก็ไม่รู้ต้องไปทางไหน สิ่งเราจะต้องมีเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ได้รับรู้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์อาจจะต้องมีการเน้นให้ได้รับรู้ในวงกว้าง ตอนนี้อย่างเป็นแค่รับรู้ในวงแคบ เฉพาะคนในตัวเมือง หรือแค่คนภายในจังหวัด ยังไม่ไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวมากนัก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดการ”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2566)

1.2 ความต้องการเพื่อพัฒนา ความปรารถนาที่อยากให้ชุมชนท่องเที่ยวเมืองเก่านี้ได้รับการส่งเสริมเพื่อการพัฒนาด้วยตระหนักถึงความสำคัญของย่านเมืองเก่าเพชรบุรี นั้นถือเป็นเมืองประวัติศาสตร์ มีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรมคู่ควรแก่การอนุรักษ์ อีกทั้งการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวยังส่งผลดีทางเศรษฐกิจ ธุรกิจการท่องเที่ยวที่จะเป็นการเพิ่มทางเลือกในรูปแบบการท่องเที่ยว ทำให้เป็นการเพิ่มปริมาณจำนวนนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น เกิดรายได้ เกิดอาชีพใหม่ ๆ แก่คนในพื้นที่ และยังมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์เมืองเพชรบุรีให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเมืองเพชรบุรีให้คงอยู่สร้างความภาคภูมิใจและทำให้คนในพื้นที่เห็นคุณค่าของเมืองเพชรบุรีมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอเพื่อพัฒนา มีดังนี้

1.2.1 การจัดทำแผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ควรเริ่มจากการทำแผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยเป็นเครื่องมือที่จะมีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เล็งเห็นถึงคุณค่ามากขึ้น รวมถึงในการพัฒนาก็จะเกิดเป็นความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะลดความคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่การท่องเที่ยวส่งผลเป็นความสำเร็จจากการนำจุดเด่นในแต่ละพื้นที่นำเสนอ การให้ความสำคัญกับการทำแผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว บนเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชนท่องเที่ยวนั้น ๆ

1.2.2 จัดพื้นที่จอดรถ และพื้นที่อำนวยความสะดวก ด้วยชุมชนท่องเที่ยวเมืองเก่าเพชรบุรีเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีการอยู่อาศัยอย่างยาวนานจึงไม่ได้มีการวางผังชุมชนไว้เพื่อรองรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และด้วยชุมชนมีขนาดเล็ก อาคารบ้านเรือนมีลักษณะอยู่ติด ๆ เป็นแถว ๆ มีริมน้ำเพชรบุรีกั้นขวางระหว่าง 2 ชุมชนจึงทำให้พื้นที่มีขนาดเล็ก พัฒนาพื้นที่ด้วยการขยายพื้นที่หรือพื้นที่ในชุมชนนั้นเป็นไปได้อย่าง

แต่ด้วยหากต้องการจะพัฒนาชุมชนย่านเมืองเก่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกหนึ่งแห่งของจังหวัดเพชรบุรีแล้วนั้น การจัดพื้นที่จอดรถ และพื้นที่อำนวยความสะดวกนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลที่ว่า จังหวัดเพชรบุรีนั้นถือเป็นจังหวัดทางผ่านลงสู่ภาคใต้การสัญจรผ่าน หรือการจะเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีนั้นจำเป็นต้องเดินทางด้วยรถส่วนตัว รถประจำทาง หรือ รถไฟ เป็นหลัก และพื้นที่เมืองเก่านี้อยู่บริเวณใจกลางของตัวเมืองการจะเข้ามาจำเป็นต้องอาศัยรถในการเดินทางเพื่อเข้ามาสู่บริเวณสถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวนี้จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการจอดรถนักท่องเที่ยว รวมไปถึงพื้นที่อำนวยความสะดวกในรูปแบบต่าง ๆ ดังการสนทนาว่า

“ประเด็นปัญหาที่มีมาตอนคือ พื้นที่ย่านเมืองเก่าเพชรบุรีนี้แออัดด้วยบ้านคนเพราะเดิมเป็นแค่อู่อาศัย แล้วก็ค้าขายริมน้ำ แต่ที่นี่พอจะนำมาพัฒนาต่อเป็นในเชิงการท่องเที่ยวก็ไม่มีพื้นที่แล้ว นักท่องเที่ยวที่มาเค้าก็แวะไม่ได้เพราะไม่มีที่จอดรถ เค้าก็ขับเลยไปมันทำให้ไม่มีคนเข้ามาเดินชมในพื้นที่ มันต้องใช้เวลาเดินชม แต่ไม่มีที่จอดรถนักท่องเที่ยวก็จะเข้ามาได้ยาก”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2566)

“พื้นที่อำนวยความสะดวกนั้นมีส่วนสำคัญซึ่งในตอนนี้นี้ยังไม่มีและกำลังเป็นปัญหา อย่างเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแต่ต้องการที่จะเข้าห้องน้ำในพื้นที่ยังไม่มีที่รองรับ นักท่องเที่ยวจะต้องขอเข้าตามร้านอาหาร ร้านค้าภายในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นความลำบากอย่างหนึ่งของนักท่องเที่ยวที่ได้พบ ดังนั้นถ้าจะพัฒนาการมีสถานที่รองรับทั้งที่จอดรถ สถานที่บริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ก็เป็นสิ่งที่จำเป็น”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2566)

1.2.3 การมีจัดบริหารจัดการ และส่งเสริมความรู้เพื่อการบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่สำคัญจำเป็นที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ มีการเผยแพร่พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และการนำเสนอจุดเด่นด้านอาหารและขนมของเมืองเพชรบุรี ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังการสนทนากลุ่มว่า

“คนในพื้นที่ก็เป็นชาวบ้าน ยังไม่มีความรู้ด้านการบริการ หรือ ให้ความรู้นักท่องเที่ยวอาจจำเป็นต้องมีการอบรมชาวบ้าน คนในพื้นที่ อบรมมัคคุเทศน์ หรือ จัดกลุ่มประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นกลุ่มดูแลนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2566)

1.2.4 การปรับปรุงเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มุ่งเพื่อให้เกิดความสวยงามและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งการปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี การจัดระเบียบสายไฟ การปรับปรุงทางเท้าและพื้นที่ริมแม่น้ำเพชรบุรีให้สวยงาม การจัดการเรื่องการคมนาคม ตลอดจนการให้ความรู้แก่คนในท้องถิ่นเพื่อ เป็นผู้ถ่ายทอดวิถีชีวิต และให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมในท้องถิ่น ดังการสนทนากลุ่ม

“ตอนนี้ในพื้นที่ได้เริ่มมีการปรับปรุงแล้ว อย่างตอนนี้เลยมีการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างสองชุมชนย่านเมืองเก่าคือ บริเวณอนุสาวรีย์สุนทรภู่ กับตลาดริมน้ำ และปัจจุบันได้มีการเขียนของบนำสายไฟลงดินตลอดบริเวณเส้นทางเข้าชุมชน และพื้นที่ภายในชุมชนย่านเมืองเก่าด้วย”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566)

“ในส่วนของแบบปลูกสร้างใหม่ ๆ ได้เริ่มมีการสร้างในแบบเมืองเก่าเพื่อสร้างบรรยากาศในสอดคล้องกับสถานที่ แต่ด้วยยังขาดการอนุมัติแบบจากทางภาครัฐจึงยังไม่มีรูปแบบที่เหมือนกันในทุกหลังคาเรือน แต่ก็มีแนวทางไปในแบบแผนเมืองเก่าเหมือนกัน”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2566)

12.5 การส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานของรัฐ มุ่งการทำงานทุกภาคส่วนทั้งองค์กรส่วนท้องถิ่น และประชาชนเพื่อเป็นการปรับปรุง และรักษาทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยังคงรูปแบบและวัสดุเดิมไว้ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและสอดคล้องกับสถานที่แต่ละบริเวณ ซึ่งทั้งนี้การพัฒนาจำต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วม แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตปัจจุบันที่เป็นอยู่ ความรู้ ความเข้าใจในการบูรณะ และการประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ สร้างร่วมมือกัน ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ และประชาชนจึงเป็นประเด็นสำคัญ โดยภาครัฐจะต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น และมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและความเข้มแข็งในชุมชน เช่น การจัดประชุมเพื่อชี้แจงกับผู้นำชุมชน การจัดให้ชุมชนได้เสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกับทุกภาคส่วน และให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ ดังการสนทนาว่า

“ทางส่วนงานเทศบาลจังหวัด สำนักวัฒนธรรมจังหวัด และในอีกหลายหน่วยงานภาครัฐเองได้มีการเรียนประชุมความคิดเห็นร่วมกันเพื่อการพัฒนาแผนแม่บท และพัฒนาแผนพัฒนาเมืองเก่า โดยได้มีการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน รวมถึงหามติร่วมในการดำเนินการพัฒนาในพื้นที่ย่านเมืองเก่า มีการเสนอแนวทางแก่ชุมชน ร่วมถือประกาศขอความร่วมมือในการทดลองแนวทางการพัฒนา อาทิ ทดลองเส้นทางเดินรถทางเดียวภายในชุมชนย่านเมืองเก่า เป็นต้น”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566)

“ชุมชนได้มีการจัดประชุมเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนโดยคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในแบบผู้ดำเนินกิจกรรม การเข้ามาตั้งร้านจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ภายในงาน ตลอดจนเข้ามาท่องเที่ยวภายในงานเพื่อเป็นการให้ทุก ๆ คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้การพัฒนา รวมถึงมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในลำดับต่อไป”

(ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566)

1.3 แนวทางการพัฒนาการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่า 7 แนวทาง คือ

1.3.1 การมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น การประชาสัมพันธ์เรียนเชิญเข้าประชุมรับฟังแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนา การรับฟังประชาคมจากทุกภาคส่วน การเชิญชวนให้มีการเสนอแนะ เสนอมุมมองความต้องการของชุมชนฯ เป็นต้น

1.3.2 การสร้างจิตสำนึก ส่งเสริม ให้ความรู้เพื่อชี้ให้ทราบถึงคุณค่า ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของพื้นที่เพื่อสร้างจิตสำนึกในการเห็นคุณค่า เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรภายในท้องถิ่น

1.3.3 การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดตั้งแกนนำ จัดตั้งกลุ่มลูกหว้าสืบสร้างวัฒนธรรม และจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์รุ่นเยาว์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมเกิดกลุ่มอาสาสมัครเพื่อการอนุรักษ์และ สานต่อการพัฒนาในทุกช่วงวัย

1.3.4 การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดการท่องเที่ยวเพื่อต่อให้เกิดรายได้โดยตรงแก่คนในชุมชน รวมถึงเป็นการกระจายรายได้ และสร้างอาชีพในวงกว้าง สร้างธุรกิจรูปแบบใหม่โดยคนรุ่นใหม่ เพิ่มอัตราการคืนถิ่นของคนรุ่นใหม่ซึ่งถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในเกิดแก่คนในพื้นที่

1.3.5 การป้องกันภัยคุกคาม การพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าจะมีส่วนช่วยในการป้องกันการคุกคามจากนายทุนภายนอก รวมถึงภัยที่จะเข้ามาทำลายทรัพยากรที่มีคุณค่าภายในชุมชน ด้วยการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าจะส่งเสริมให้คนภายในพื้นที่เล็งเห็นคุณค่า และ ศักยภาพในการที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนให้ดีขึ้นได้

1.3.6 การประหยัดพลังงานและสภาพแวดล้อม ด้วยพื้นที่ชุมชนเมืองเก่า เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเมืองเก่าประเภท 2 คือ สามารถเดินทางภายในพื้นที่ด้วยการเดินท่องเที่ยวได้ จึงถือเป็นอีกหนึ่งประเด็นการพัฒนาที่จะมีส่วนช่วยรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมด้วยการไม่ใช้รถในการขับใกล้ภายในพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำซึ่งมีส่วนในการรักษาสภาพแวดล้อม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

1.3.7 การดูแลและบำรุงรักษา อาคาร และสาธารณูปการ การดูแลรักษา อาคารสถานที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน อาทิ สำนักเทศบาลจังหวัด กรมศิลปากร และมหาวิทยาลัย ต่าง ๆ รวมถึงคนในชุมชนที่ได้เข้ามามีส่วนในการดูแลรักษา ทั้งที่เพื่อเป็นการดูแลรักษา และอนุรักษ์ได้ซึ่งทรัพยากรอันมีคุณค่าภายในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า

2.1 ความสำคัญและการเสริมสร้างเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ พื้นที่เมืองเก่าทั้ง 3 พื้นที่ มีทั้งในส่วนที่คล้ายกัน อาทิ ความพร้อมด้านทุนทางทรัพยากร ความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ความต้องการของชุมชนที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ กรอบแผนการพัฒนา ยุทธการพัฒนารวมถึงเป้าหมายในการพัฒนา เป็นต้น และมีทั้งในส่วนที่แตกต่าง อาทิ บริบทพื้นที่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความพร้อมของคนในชุมชน วิสัยทัศน์ผู้นำแนวทางกิจกรรม แผนการดำเนินการพัฒนา ทั้งนี้จากการวิเคราะห์จะเห็นว่า พื้นที่เมืองเก่าภูเก็ต และ พื้นที่เมืองเก่าน่านนั้นถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนามากกว่าจังหวัดเพชรบุรี ที่ในปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการเพื่อการพัฒนา จากการศึกษาและสังเคราะห์พบว่าในส่วนของความเข้มแข็งในการดำเนินการพัฒนาซึ่งในส่วนจากกรณีศึกษาของพื้นที่เมืองเก่าน่าน ได้ถือเป็นพื้นที่ต้นแบบที่สะท้อนให้เห็นเด่นชัดผ่านมุมมองจากการสัมภาษณ์ผู้นำทางภาครัฐที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก โดยภาครัฐจะมีการประชุมกันเสมอในทุก ๆ หน่วยงาน ทำให้จังหวัดน่านได้พัฒนากลายเป็นจังหวัดที่มีความเติบโตด้านธุรกิจอย่างรวดเร็ว รวมถึงแผนเมืองบพได้รับการอนุมัติเห็นชอบโดย ครม. เป็นจังหวัดแรกของประเทศไทย และในส่วนของพื้นที่เมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรมทั้งทางภาครัฐที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการมองภาพรวมในวงกว้างในการขยายรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพื้นที่ทางธุรกิจการท่องเที่ยว โยกย้ายกลุ่มประชากรนักท่องเที่ยวให้เกิดความทั่วถึงเพราะลดปัญหาความแออัดภายในพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก กระจายรายได้อย่างทั่วถึงแก่คนภายในจังหวัดและบริเวณจังหวัดใกล้เคียงทำให้ในปัจจุบันพื้นที่ท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าเป็นที่รู้จัก และสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน ธุรกิจภายในพื้นที่ ตลอดจนธุรกิจทางอ้อม อาทิ เพิ่มยอดเที่ยวบิน ธุรกิจขนส่งได้เป็นอย่างมาก ต่อมาในส่วนภาคเอกชนที่ให้การสนับสนุนต่อแนวทางนโยบายที่ทางภาครัฐกำหนด พร้อมทั้งในการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ และบุคลากร และสุดท้ายความเข้มแข็งของชุมชนที่เป็นลักษณะที่โดดเด่นเป็นอย่างมาก โดยในพื้นที่ดังกล่าวนี้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการทุกอย่างด้วยตัวเอง โดยเริ่มต้นจากการมีจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนเป็นหลัก ความเข้มแข็งนี้มีผลทำให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนจำเป็นที่จะต้องยึดถือชุมชนเป็นสำคัญในการตัดสินใจเพื่อการพัฒนาชุมชนย่านเมืองเก่า

2.2 บทเรียนและแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่ได้จากพื้นที่ต้นแบบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี จากการการสังเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยวพบว่าประเด็นที่เป็นบทเรียน ดังนี้

2.2.1 การรู้ถึงศักยภาพที่มี มุ่งรักษาและพัฒนาศักยภาพในทุกรูปแบบ อาทิ ในเรื่องของศักยภาพคน ทั้งในส่วนของผู้นำและคนในชุมชนควรได้รับส่งเสริมด้านความรู้เพื่อการพัฒนาในทุกมิติอันจะนำมาซึ่งความความรู้ ความเข้าใจ เกิดวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างครอบคลุมในทุกมิติ รวมทั้งเล็งเห็นคุณค่า และการคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์ทรัพยากรภายในชุมชน

2.2.2 ให้ความสำคัญกับความต้องการของคนในชุมชน การพัฒนาที่ดีควรส่งผลตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้โดยตรง ฉะนั้นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานที่มุ่งตอบโจทย์ความต้องการที่คนในชุมชนอยากได้รับ หรือ อยากเห็นเกิดขึ้นจึงถือเป็นการพัฒนาที่ตอบโจทย์ เกิดเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ซึ่งจะมีผลให้ระยะยาวสนับสนุนให้เกิดเป็นความยั่งยืนแก่การพัฒนา

2.2.3 มุ่งส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ด้วยการแลกเปลี่ยนจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในส่วนของแลกเปลี่ยนจะทำให้เกิดการนำเอาความรู้ในหลายศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ รวมถึงได้มีข้อมูลความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่ ๆ ที่จะได้ติดตัวกลับไปทั้งในวงของชุมชน และเหล่านักท่องเที่ยวเอง

2.2.4 นำเทคนิคด้านต่าง ๆ การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จนี้อาจเป็นไปได้ยากหากขาดเทคนิคเข้ามาช่วย อาทิ เทคนิคด้านการประชาสัมพันธ์ เทคนิคการจัดกิจกรรมที่จำเป็นที่จะต้องอาศัยการศึกษากลุ่มเป้าหมายเพื่อคิดค้นรูปแบบกิจกรรมให้ตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์ตรงกับช่วงวัย และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดเป็นความน่าสนใจ

2.2.5 ส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และการพัฒนาต่อยอดทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความยั่งยืน ด้วยการพัฒนาที่จะดำเนินไปสู่ความยั่งยืนได้นั้น ความรู้ความเข้าใจถึงแก่นทุน และเข้าใจถึงเป้าหมายการพัฒนานั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญ หากการพัฒนาที่ปราศจากความรู้ก็อาจทำให้เกิดเป็นปัญหา อาทิ การถูกกลืนกลายจากความเป็นแก่นทุน หรือเป็นการลดทุนค่าทุนที่มีอยู่ การจะรักษาให้ทุนต่าง ๆ ยังคงอยู่ได้บนการรักษาไว้ซึ่งแก่นทางคุณค่านั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้เพื่อการพัฒนา และปรับเปลี่ยนได้อย่างรู้เท่าทัน

2.2.6 สร้างจุดดึงดูดผ่านการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยว รวมถึงในนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรทุนและสิ่งแวดล้อม

2.2.7 ใส่ใจสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นเกณฑ์หลักที่ควรที่จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการเป็นแนวทางเพื่อพัฒนา ด้วยการพัฒนาที่มีเป้าหมายด้วยความยั่งยืนนั้นอาจไม่สามารถทำได้ด้วยคนในชุมชน หรือ ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม และ ร่วมสร้างสำนึกรักษ์ร่วมกันก็จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดเป็นความยั่งยืนได้ อาทิ กิจกรรมเก็บขยะและแลกบัตรกำนัลเพื่อให้เข้าชมภายในพื้นที่ หรือ ร่วมบริจาคเพื่อจิตสาธารณะให้การเข้ามามีส่วนส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การจัดการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรียังคงประสบปัญหาที่สำคัญคือขาดมาตรการกลไกชี้แนะแนวทางการพัฒนา และรูปแบบการอนุรักษ์ที่เหมาะสมจำเป็นที่จะต้องมีความแนวทางในการพัฒนาสอดคล้องกับ นรินทร์ สังข์รักษ์ และคณะ ที่ได้ศึกษา “เสน่ห์เมือง

เพชร” เสน่ห์เมืองเพชร : การถ่ายทอดนวัตกรรม *Storytelling* และเทคโนโลยีสื่อ *Application* ให้กับคนรุ่นใหม่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ *Self-Drive* ในยุควิถีใหม่พบว่าวัฒนธรรมอันเป็นเสน่ห์ที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี ควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุกหน่วยงาน ทุกฝ่ายที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและความพร้อมอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (นรินทร์ สังข์รักษ์ และคณะ, 2564) สอดคล้องกับ Moayerian, N., et al. ที่ได้ศึกษาการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน: สำรวจความเชื่อมโยงระหว่างการสร้างงานศิลปะร่วมกับการสร้างขีดความสามารถ และการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า การเพิ่มศักยภาพนี้จะเป็นเครื่องมือที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถ และ สร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้จากการเพิ่มการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นความยั่งยืน (Moayerian, N., et al, 2022) สอดคล้องกับศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช และคณะ งานวิจัยเรื่องการสังเคราะห์การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งการท่องเที่ยวชุมชนภาคตะวันออก พบว่าความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนช่วยพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนที่ได้มาตรฐานเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างยั่งยืน สามารถอธิบายได้ว่าสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี นั้นปัจจุบันอาจยังขาดมาตรการกลไกชี้แนะแนวทางการพัฒนา และรูปแบบการอนุรักษ์ที่เหมาะสมแต่หากทุกภาคส่วนนั้นหันมาให้ความสนใจ เข้ามามีส่วนร่วมมีกันพัฒนาก็จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นไปสู่ความยั่งยืนจากการพัฒนาสอดคล้องกับสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี (ศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช และคณะ, 2557)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี พบว่า พื้นที่เมืองเก่าถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านทุนทางทรัพยากร รวมถึงมีความต้องการของชุมชนที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ แต่การพัฒนานั้นยังคงจำเป็นที่จะต้องนำเอาแนวทางการพัฒนาในลักษณะต่าง ๆ เข้ามามีส่วนส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนา โดยเฉพาะด้านความสร้างสรรค์ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สอดคล้องกับ Buaban, M. ที่พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเป็นเครื่องมือในการยกระดับท้องถิ่นได้ เพราะรูปแบบการท่องเที่ยวสามารถสร้างความแตกต่างให้กับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวได้ (Buaban, M., 2016) สอดคล้องกับ ภัยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จำนงศรี ที่เสนอในลักษณะที่สอดคล้องว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาส และสร้างทางเลือกด้านการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวรวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวให้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมบนการเล็งเห็นถึงทุนที่ตนเองมีอยู่ (ภัยมณี แก้วสง่า และนิศาชล จำนงศรี, 2012) สอดคล้องกับสุปวีร์ รสรื่น ที่พบว่าการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการจัดการหลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งการนำทรัพยากรต้นทุนทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่มาปรับใช้ถือเป็นการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม และสร้างผลกระทบด้านบวกต่อการพัฒนาในระดับประเทศ สามารถอธิบายได้ว่าการพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี สามารถพัฒนาไปสู่ความสร้างสรรค์ได้ด้วยมีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ทั้งนี้การพัฒนาจำเป็นที่จะต้องอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมเพื่อให้เกิดเป็นการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้การมีส่วนร่วมการทั้งชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนในทุก ๆ ภาคส่วนเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี (สุปวีร์ รสรื่น, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการณ์และความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรีสะท้อนให้เห็นได้ว่าพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งที่เป็นในการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโดยการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจากการคิด ออกแบบการดำเนินการ ลงมือทำ และแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน และในส่วนของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรีถือเป็นกลไกส่งเสริมคุณค่าทุนทางสังคมให้ยั่งยืน สามารถอธิบายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี มีความสอดคล้องกับแนวคิดคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานว่าเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว และการส่งเสริมคุณภาพ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวไทยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นการบริการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาปัจจัยเอื้อให้เกิดการพัฒนาผ่านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ จากการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนผ่านการจัดการที่เหมาะสมในพื้นที่ที่จะเป็นตัวช่วยในการอนุรักษ์ฟื้นฟู รวมถึงเพิ่มพูนมูลค่าเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการนำความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ จากการศึกษาข้างต้นจะเป็นแนวทางในการศึกษาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานและมีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันต่อไป และมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยว ควรกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อบังคับให้เป็นที่ยอมรับ และ ข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนย่านเมืองเก่า รวมถึงหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชัดเจน 1.2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมถึงกิจกรรมในการพัฒนาคนในชุมชนในด้านการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนา การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 2.1) ควรเน้นการจัดกิจกรรมที่มีการลงมือปฏิบัติจริง เสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้คนในชุมชน รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวได้ลงมือทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง 2.2) เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้นจำเป็นต้องทำจุดเด่น เรื่องเล่า และการมีส่วนร่วมโดยชุมชนเข้ามาเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าจังหวัดเพชรบุรี 2.3) เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์นั้น ผู้ที่มีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวควรเน้นการสร้างทักษะชีวิต ความรู้ในการบริการเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับคนในชุมชน เหมาะสมกับคนในพื้นที่ และเป็นไปได้ สอดรับกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ 2.4) การจัดการท่องเที่ยวควรเน้นการตื่นตัวและตระหนักรู้ในการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตในอนาคต และปรับตัวให้เท่าทันกับสังคมใหม่ รวมถึงการสร้างสำนึกรักบ้านเกิดและถิ่นฐานของตนเอง และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรมีการขยายผลการวิจัยการจัดกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไปในชุมชนย่านเมืองเก่าอื่น ๆ 3.2) ควรมีการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนต่าง ๆ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ 3.3) ควรมีการศึกษาทักษะการประชาสัมพันธ์ โฆษณา ที่เหมาะสม และส่งเสริมประสบการณ์ทักษะผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในเกิดทั้งกับคนในชุมชน และ กลุ่มนักท่องเที่ยวตามความต้องการ 3.4) ควรมีการปลูกฝังความรับผิดชอบผ่านการเล็งเห็นคุณค่าเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการอนุรักษ์อันนำมาซึ่งความยั่งยืนของทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). การประชุมสมัชชาBCGโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี. (2565). การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี: งานพัฒนายุทธศาสตร์.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- นรินทร์ สังข์รักษ์ และคณะ. (2564). เสน่ห์เมืองเพชร : การถ่ายทอดนวัตกรรม Storytelling และเทคโนโลยีสื่อ Application ให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Self-Drive ในยุควิถีใหม่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- นาหวาดิ เจือจันทร์ และคณะ. (2555). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ: กรณีศึกษา ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. Research and Development Journal, Loei Rajabhat University, 7(22), 97-108.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (9 กรกฎาคม 2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. (นริศรา กรุดนาค, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (9 กรกฎาคม 2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. (นริศรา กรุดนาค, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (9 กรกฎาคม 2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. (นริศรา กรุดนาค, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (9 กรกฎาคม 2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. (นริศรา กรุดนาค, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (9 กรกฎาคม 2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. (นริศรา กรุดนาค, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6. (9 กรกฎาคม 2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. (นริศรา กรุดนาค, ผู้สัมภาษณ์)
- ภยมนิ แก้วสง่า และนิศาชล จันทศรี. (2012). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. Suranaree Journal of Social Science, 6(1), 91-109.
- วิริยะ สว่างโชติ. (2561). อุตสาหกรรมกับเศรษฐกิจทางวัฒนธรรมสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- ศักดิ์ชัย เศรษฐ์อนวัช และคณะ. (2557). การสังเคราะห์การสร้างเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งการท่องเที่ยวชุมชนภาคตะวันออก. ใน รายงานการวิจัย. คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี. (2565). โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเพชรบุรี. เพชรบุรี: ศูนย์วิจัยชุมชนเมืองเก่าเพชรบุรี.
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานয়กรัฐมนตรี.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี. (2564). โครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เพชรบุรี: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบุรี.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2564). วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติสำนักงาน.
- สุปวีร์ รศรีน. (2564). การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(1), 75-92.
- Arcos-Pumarola et al. (2023). The use of intangible heritage and creative industries as a tourism asset in the UNESCO creative cities network. *Heliyon*, 9(1), e13106.
- Buaban, M. (2016). Community-based creative tourism management to enhance local sustainable development in Kanchanaburi Province, Thailand. In thesis for the degree of Doctor of Philosophy in Management Studies. University of Exeter (United Kingdom).
- Moayerian, N., et al. (2022). Community cultural development: Exploring the connections between collective art making, capacity building and sustainable community-based tourism. *Annals of Tourism Research*, 93(2022), 103355.